

BATERA

PEIXOTO

Ostatura sartu nintzenean ipurtar-gi bakar bat zebilen zokoetako iluna urratu ezinean, hark ekarri zidan amandre altzoko itzalean oroitzapena. Zein argi zen oroitzapena!

Ostatuan bi gizon eta emazte bat baizik ez zeuden, mahai bati ingurumena eginaz eserita; nahiz eta hiruak ardotik edaten ari, bi gizonak baizik ez zuten hitzegiten, emazteak esku batekin edalontzia tinko helduaz, besteko atzamarrekin mahaia tanbortzat hartzen zuen bitartean.

Hurbiltzearekin apaldu zuten doi bat iharduntze hura, baina ez zen izan luzaroko. Tarrapataka hark hizketaren itxura baino gehiago zuen zaunketarena; emaztea beti isilik, beti bere edalontziari so; halako batean, beretik luzaz edan ondoren, isil arazi zituen bi gizonak mahaian eman zuen taupakoak: haundi horiekin ez dago inoiz bat egiterik, nahiz eta Pariseko zakur horien aurka denok batera zer-bait egin ahal izan.

Sei begiek bat egin ondoren, altxatu zituzten edalontziak, apurtxo baten goian atxiki ondoren golpe batez hustu eta hiru taupako idorrek utzi ninduten bakarrik.

Entzun nuena ezin irentsiz edo ezin hausnartuz edo oraindik behar nuen tokian eta behar nuen bezela ez nuelako kokaturik, beraz lotsaturik, edan nuen neuretik ere luzaz.

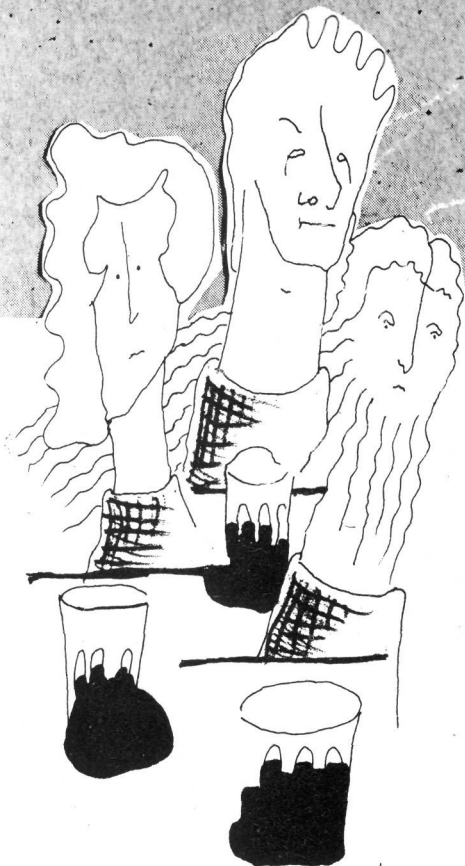
Goazen zutik eta zoli, gurea ez dezaten inoiz jo.

Begiak ireki gabe nola hauta bidea? Batera egiteko hau beharrena, bide luze eta hestua, alderdikeria eta madrildarren maltzurkerien ilunpetik aterako gaituena.

Badugu zer nahi batera egiteko, egin behar ere garaitzeko.

Ardiitsu batzuren gisa sar arazi nahi gaituzte erreformaren atakatik; baina arrano beltz goitiarrak aspalditik errepikatzen digu atakan beste aldetik zer dagoen: Ez Hugoren erreina, ukorena baizik, zolarik gabeko leizea. Eta orduan pater noster oso agurgarri bat. Amen.

Bai, eskerrik asko emakume agurgarria, hik ekarri bait didan argi zer-bait.

Nola bat egin Madrildarren alderdia hartu dutenekin, Lemoiz zutik jarri nahi dutenekin, Euskara «dextente» izango dela euskal telebistan diotenekin, beraturik (autodeterminazioa) gabe ber jabetasunaren itxaropena pizten ari direnekin, aldizkari hau bera sugea neguan bezela harriperatu dutenekin... Bai irakurle, betiko ezkil triteak, agoni ezkilak; baina zaude, hil ezkilak jotzen direlarik ere ez ahal da norbait bizi denaren marka?

BAIKORTASUNAK ETA BAIKORKERIAK

Ez nator Irlanda gaelikoaren zoritxarrak zehatz-mehatz aztertzekotan; nahiz hori, abertzale baldin bagara, azterkizun behar-beharrezkoa izan. Baina gure artean dagoen **baikorkeria zoroa** ezagututa, datu batzu gogoraziko ditut gaur.

1893-an, eta Irlanda-ren ingeleskuntza gelditzekotan, «Elkarte Gaelikoa» sortu zen. Ez zen ezerezetik sortu, jakina; eta ez zen kolore politikorik gabe ere sortu. Baina hemen, la-

txillardegia

bur beharrez, ez ditugu horiek aztertuko.

Taldeak ugaldtu ziren Irlandan barrera, eta 12 urtetan 1.000 tatak gora ziren. Hizkuntza zaharra berreskuratzeke sua piztua zen.

1908-an, 15 urtez lan egin ondoren, beraz, organizazioak instituzio-bidez

jokatzea erabaki zuen; eta Irlanda-ko Unibertsitateetan sartzeko, gaelikozko diplomaren beharra lortu zuen.

Manifestazioak ere handitu ziren han eta hemen; eta 1909-ko Irailean, Dublin-en bertan, **100.000** irten ziren Irlanda gaelikoa eskatuz. Huraxe izango zen sekula gertatuko zen handiena.

Zazpi urte beranduago (1916), afusilaketatan ito zen Pazkoko Jaikial-

dia. Baina burruka ez zen horretan amaitu: 1921-an, «Ulster» delakoa gabe, Irlandako Errepublika Askatua sortu zen Dublinen.

Urte ezin azkarragoak haiek, Irlanda-ko kondairan: hizkuntzaren aldeko mogimendua abiatuz geroztik, 28 urte igaro ziren. «Home Rule» delakoa berehala etorriko zelakoa, gelditu egin zen hizkuntzaren aldeko herri-mogimendua; nahiz, funtsean, lider abertzaleetan, gehien-gehienak paseak izan haseran «Conradh na Gaellge»tik. Padraig Pearse lehenengo, 1916-an afusilatua, bere hitza azken helbururaino eraman ondoren: «Odolisurtzea azkeneko izugarritzat daukan nazioak, bere gizatasuna galdu du».

Eta gaelikoa hizkuntza ofizial bihurtu zen («Lehendabiziko hizkuntza ofiziala» handik 16 urtetara onartuko zen Konstituzioan); eskola guztietara sartu zen (teoriaz bederen), eta abar.

Zer soziologi-oinarri zeukan goitik zetorren bultzada horrek? Estadistikek erakusten dutenez, **orduantxe** hil ziren ingelesez hitz egiten ez zekiten azkeneko irlandarrak; baina 300.000 elebidun baziren, gutxienez. (Jakina, zifrak ez datoz bat, nor den «elebidu-

na» ez baita gauza zehatza). Nolanahi ere, Askatasuna lortu zenean, **150.000** elebidun bide zeuden, eta egiazki eguneroko bizimoduan gaelikoz ari. Denak txiro, eta denak Mendebaldeko kostaldean. Ez denak eskualde berean, bestalde; zenbait «hizkuntz uharte» desberdinetan baizik, dialekto diferentetakoak. Errepublikak bestalde, esan dugunez, jendetza-ren hiru laurdenak baizik ez zuen menperatzen; Iparraldeko sei konterrri Bretaña Nagusiaren kontrolpean gelditu baitziren. («Mementoko bakarrak», noski; baina horretan daude gaur, 61 urte luze pasa ondoren).

Batxileratoa izateko, gaelikozko diploma behar zen geroztik; eta gauza bera funtzionari izateko: ezinbestekoa zen gaeliko jakitea. Hori delata, 800.000-ak dakite gaur, teoriaz, gaelikoz; ez hitz bezalatsu. Egiazko biziera ingelesez egiten da Irlandan.

Askatasuna lortzean zegoen giroa, bestalde, usteldu egin zen piskanaka. Alde batetik, irakasleak lortzeko arazo larriak zeudelako: ezin bestean, gaelikoaren jabe ez zen maisu-pilo bat izan zen izendatua. Eta bestetik, gaelikoa eskuindarren ustez folkloral huts izanik (hemen eta Irlandan gauza bera), gaelikoaren arazoa formalismo huts bihurtu zen ondoko ur-

teetan. Kopurua bera jaitsi zen, dena dela: 1938-an Irlandar haurretan %30 eskolatzen baldin bazen gaelikoz, edo gaeliko-asignaturaren inguruan behintzat; 1968-an, zifra %8,7 baizik ez zen.

Presio apur bat nabaitu zuen Gobernuak urte horietan; eta 1963-an «Hizkuntzaren Batzordea» edo delako bat sortu zuen. Honek, indarra bilatuz, 500.000 sinadura lortu zituen. Herriaren parte batek behintzat Irlanda gaelikoari eutsi nahi zion. Eta hau salatzen zuen: «the lack of social strategy of restoration» (herenegun entzuten genuen) «**plangintza orokorra, orain**» hura datorkit burura...).

Eta han ere ama-semeak baitira, horra zer agertu zen 1968-an (Nafarroa gabeko Askatasun osoa lortuta 47 urtetara): «The Language Freedom Movement»... Alegia, irakaskuntza elebiduna, telebista elebiduna, eta abar, **asmotan ere** nahi ez duten irlandar anglofiloen organizazioa. Etsaia ez baita beti inperialismoa; bertako salduak eta harkiak baizik. (Eta ez Euskal Herrian bakarririk).

Hauen eraginez, dena dela, formalismo bihurtua zen gaelikozko diplomaren beharra kendu dute (1974-az geroztik, teorian ere ez da gaelikoz jakin behar funtzionari izateko); eta «aurrera» jotzeko asmoa dute...

Telebista, arte horretan, %2,6 baizik ez gaelikoz bi «nazio»-kateetan. Hain zuzen ere, %15 eskatzen dute orain «gaelikomanoe»...

Eta hizkuntza mintzatua? Hona zifrak:

Dublin-en inguruan: 4.000 gaelikodun-berri, taldetan bizi direlarik.

Cnoc Fola: 6.500 (zaharrak, eta eskualde urrunetakoak)

Tir Chonaill Lair: 1.500

Arainn: 1.500 (itsas-uhartea hau)

Yarchonacht: 11.000 (Galway-ren inguruan)

Corca Chuibne: 1.600

Iorras: 600

«Ez mintza gaelikoaren alde; gaelikoz baizik» esan ohi zuen afusilaturik hilko zen P. Pearse famatuak...

Hau guztia tema da nigan; euskararik gabe ez baitago Euskal Herri-rik.

Baina hauen irribarre lasaiak eta haien begirada harroputzak ikusten ditudanean, zalantzan jartzen naute: «Aquí no pasa nada, hombre. Tranquilo».

Agian ez!

